

монах Давид Перовић

ТЕМЕЉНИ ПОЈМОВИ И НАЧЕЛА СВЕТОГА ПИСМА¹

Од приступа богонадахнутој књизи Свето Писмо зависи шта ћемо наћи у њој. Иначе Светоме Писму се приступа различито: филолошки, са становишта језика и културе, науке; са друге стране, приступа му се са вером. Први, филолошки приступ Књизи није теологија, него изучавање њених, библијских текстова. Други приступ међутим, са вером, јесте теологија, или — потреба за Писмом као за хлебом, хлебом теологије. Еванђелским језиком речено, од нас се тражи, као некада од младића у Еванђељу, готовост да узмемо свој крст и сместа да пођемо за Христом Спаситељем.

За такозване неверујуће људе и наследбенике Христа, Свето Писмо представља само један кодекс моралнога понашања, норми и упутстава, док за свадљивога секташа на пример, оно представља најузвишенију моралну чистоту или, само етичко језгро. Па ипак секташ се поводи само за тим језгром, док све остало он одбацује. Уствари он настоји самовољно да прилагоди Свето Писмо својој наказности; у томе је дакле, промашај секташа као и свих самовољних тумача Светога Писма.

Немогуће је свести апофатички (неизрециви) смисао Светога Писма само на његову моралну поуку; то би заиста било мало. Ту се такође не ради нити само о врсти психотерапије у погледу нашега страха пред животом; нагласили смо већ, да Свето Писмо није само књига утехе за лична, такозвана проклета питања, како је Достојевски уобичавао да говори о томе. Најпре и најпрече, Еванђељон је благовест упућена човеку који приступа са вером, а она, блага вест, није нешто склепано на брзу руку. Библија је органска књига од почетка до краја и ту је христолошком нити све повезано.

Што се пак хронолошке поделе Књиге тиче, она датира пре Христа Оваплоћенога и јављенога у телу, и опет, од појаве Христа у телу. У оба случаја пак — Христос Богочовек се налази у њеном центру. Међутим, гледано у обрнутој историјско-есхатолошкој пер-

¹ Написано на основу предавања оца јеромонаха Иринеја Буловића (1981—82).

спективи созерцавања Светога Писма, ова подела изгледа овако, — од краја историје и времена (из *Есхатона*), ка почетку историје и времена (Постању).

Питање настанка новозаветнога канона и критеријум за његово формирање

Нови Завет није само савез него и саветовати се, заклету се, обећати; то је аманет, завештање, веридба... Првобитно значење речи Завет (јевр. Берит) јесте додир, сједињење, савез Јахвеа са изабраним Израилом. Ту су и друга значења, у смислу уговора, договора или спора двеју личности (лат. *Vetus Testamentum*). Подела Светога Писма на књиге површна је. Оно није скрипта ни уџбеник историје, него историја виђена очима вере или, мистагогија (тајноводство) ка Христу, ка централној Личности историје, истовремено и до нашега Водича кроз њу.

Мистириолошко, литургијско учествовање у историји и процењивање, суштински се разликује од научно-философског или пак хронолошког приступа њој. И мада само мистагошко или свештено тумачење укључује у себе и поменута, научно-философска, историософска, оно ипак не остаје само на њима.

Хришћанско тумачење историје темељи се на суб спекти *Кристи*, то јест на присуству Самога Оваплоћенога Логоса у историји, јер све што је створено да постоји, ради Њега је створено и постоји. Због тога је историјска књига Светога Писма истовремено и пророчка и поучна и догматска. Поучна је зато што, етика на пример, не може стајати без органске везе са хришћанским догматима; другим речима, како верујемо онако ћемо и живети. Историјска књига је неисцрпна јер се опуномоћује чињеницом оваплоћења Господа Исуса Христа.

А пророчка књига је опет таква, јер су се пророчанства о Христу испунила. Најзад, ове књиге нису лишене имена, нити разноврсних тема и обавештења која никада не застаревају захваљујући својој актуелности. „Личност Богочовека Христа спаја оба Завета, и Нови и Стари, па отуд начињена подела не одговара суштинској садржини“, — кажу тумачи Светога Писма. Да сажмемо; подела новозаветних књига на Историјске, а ту спадају Еванђеља, на Поучне или Посланице, и најзад, на Пророчке, тј. на Откривење, приближна је, јер свугде је све.

Запитајмо се, чиме је проузрокована оваква прубост поделе? Закаслелим утицајем Схоластике који смо претрпели, а што је приметно до данас. Сва четири Еванђеља неокрњене пуноте називају се списима. Стога је приметно да Еванђеље има најшире значење. Сви списи Новог Завета или новог Значења али не и другачијега, синоними су са нашим домаћим називом — Свето Писмо Новог Завета. Разлог томе је што сви Свети списи поседују благовеснички карактер о Тројичноме Богу кроз Богочовека Христа, или још, блавест о Духу Светом, о нама, о Цркви, кроз Христа.

Место и припрема Светога писма у нашем животу

Стожер Новозаветне вести јесте Личност и Дело Богочовека Христа. Према томе и кључ за усвајање и разумевање, како Старога тако и Новога Завета треба тражити у Христу. Реч о Христу јесте сама та блага вест или радосна порука о искупљењу човека, човека снабдевог слободом којег је искупила љубав Божија. Бог се кроз Христа сјединио са проблематичним људским бићем па се смрт преобразила у живот, време у вечност, проклетство у благослов. Решава се најважније питање: питање наше смрти и саме смрти Христовом Смрћу. Његова Смрт постаје наш живот а ми више не стојимо над ништавилом, како иначе гласи порука и поука овога света.

Ава Јустин Нови Белијски у својим богонадахнутим списима је неуморан у истицању проблема смрти. Чињеница је „да све вере, сви духовни покрети полажу свој главни испит баш по питању смрти“, — каже он. Гледано очима оца Јустина на целокупни етос Запада, запажамо „као да живот тријумфује око нас“. У исти мах, плаше нас толика слеђена срца и слуђени умови око нас. Откуда ужас код људи данашњице? Човек познаје науку али се поред ње осећа као зрнце изгубљено у хладним беживотним просторствима васионе. Отежано општење са људима ствара мук његовог духу. Осећај усамљености проузроковао је неурозе, растројство. Многе људе обузео је страх од савременог начина живљења, то јест, зашто морају свакодневно да се хране страхом као неизбежном храном. Неко од савремених је написао: Нуклеаристичка анархија се исказује као изврсна провокација демократије у којој свако, несрећан, образује свој контрасвет“².

Онај човек који је окусио сву горчину контрасвета па забунтовао против греха и почео да га се клони, могао је да стекне знање да му нема исцелења од самоубиствене горчине греха, сем у радости еванђелској. Ово искуство имамо када нас освоји Христово човекољубље и када га ми постанемо свесни. Место горчине због остављености сада долази до приљубљивања уз Христа, а место страха и злољубља промена хране: благодат и добротољубље.

Данашња појава контрасветова резултат је протеста човека модернога доба против савремене духовне болести на смрт. Ту болест можемо различито именовати: нељубавност, јерес секуларизације свега, крикови бесмисла, немолитвена самоћа, што све заједно сачињава једну исту јерес, колико нову толико и прастару, нама хришћанима добро познату као удаљеност и отпадање од Божијега живота и Божије славе.

Тако се дошло до свођења овоје личности на саму индивидуу, себељубиву и самодопадиву „завршену јединку“, чији је поглед на тајну живота и света појединачна и колективна слика палота, пакленог човека 21-га века.

Богословски речено, човек се изметнуо у земљу пусту и безобличну; дрзнуо се да одбаци своју боголикост — лик Ликоливчев и кренуо као некакво „оно“ у прогресизам. Међутим, пошто је то

² Летопис Матице Српске, јануар 1984, стр. 99.

учинио не као слика и сличност Христова, он је неминовно морао да ступи у поредак са нечовеком. По теорији Еволуције (гноза савременога антитеизма), наше људско постојање и стваност треба изводити из бесловесне датости, то јест узрочности: живо из неживога, човека из нечовека, качовека, ...

Наше мишљење поводом тога тиче се даље самога знаменитога Шардена, који чак ни поред своје харизме познања Божије творевине није био кадар да отупи оштрицу еволуционистичког мимобожног погледа на космологију, антропологију, гносеологију, историософију; систем Еволуције допуњен и поправљен Хришћанством ишао је на штету Христологије.³ Далеко смо од помисли да Шарден као теолог — природњак доводи у питање Оваплоћење Бога Логоса. Па ипак он, чини нам се, умањује Христа јер Га видно обезличује ...

У својим истраживањима и достигнућима Шарден не допире даље од Нове космогоније која се негује на светским институтима и колеџима. Питамо се, да ли су „христогенеза“ и „христоомега“⁴ као прогресија (еволуција) целокупне твари у једно Есхатолошко Врховно Добро заиста резултат нове, шарденовске теологије, или пак резултат откривењске, предањске, нове теологије? По нашем мишљењу Шарден се нашао у опасности од догматске колебаивости и митологизирања. Шарденов Христос одвећ произилази из еволуционога процеса као органски финале једне замањене Парусије.

Што се тиче односа Еволуција — Парусија, на самом почетку стоји намера еволуциониста да омаловажавају библијско предање о постанку света, односно да сурово елиминирају Бога из Његове творевине, чиме и из заједничких ствари божанских и човечанских. Искључивши тиме Први, вулгарни еволуционисти су искључили и Други долазак Христов, односно свеколику Парусију. Међутим, без обзира на то, Христос неометано долази и доћи ће да доврши Своје започето Дело стварања света, да би након тога могло да настане Ново Небо, Нова Земља, Нови Људи.

За све време свога постојања, Црква је прожета Парусијом. Светитељи већ увелико живе Божанским животом, потврђујући истину да у њима живи Христос са Оцем и Духом. Дакле, наша Парусија је актуализована будућност сада и овде и на свакоме месту докле допире невидљиве границе Цркве. Да! Христос је дошао, Христос долази, Христос ће доћи, доћи Христе!

Зато је неумесно и залудно сводити Христа на једну, завршну детерминанту Паневолуције, на ону најсрећније изабрану карикату која недостаје у ланцу Еволуције и Феноменологије.

Старо правило гласи да, „ко се данас огрешо ма и најмање о истину, сутра већ изневериће је целу“. Зато се макар и најмање огрешење о тајну Христове Личности претвара у опасност да се наша, човечија личност неповратно индивидуализује и минимизира.

Други проблем, организовање друштва, и њега Еванђеље решава, пружајући нам слику спасених, слику заједнице у љубави односно у Цркви, јер љубав је Црква и Црква је љубав. Наравно ту се

³ Шарден, феномен човека.

⁴ „Христогенеза“ као Платонова лествица добра, а „христоомега“ као Платонов Врх лествице добра или Врховно добро.

не ради о паради обезличених индивидуа, него о литургијском, евхаристијском прожимању слободнога Богочовека Христа са слободним људима, и људи међусобно ради постизавања љубавне слободе до онога степена, о којој је слободно говорити само највећим љубитељима Бога (Св. Апостол Јован, Св. апостол Павле, Св. Григорије Богослов, Преподобни Симеон Нови Богослов, Преподобни Силуан Атонски).

Пракса нашега времена показује да је човек човеку вук, а то мори душе. Сетимо се само антихероја Достојевског, као и самог Достојевског као антихероја који је решавао једно од најпроклетих питања у свету, питање љубави, односно зла. Ивану Карамазову не смета постојање Бога него толеранција зла у свету, насиље над детињом сузом. Проблем зла неко уме да артикулише а неко не уме, па се мучи јер му недостаје димензија љубави пред којом се мора показати смирење; у противном (не показивањем смирења пред љубави), понижавамо се пред злом, а то је недопустиво. Сам Достојевски пак, смогао је снаге да узнесе Христу — Осана, благословен грјадј...

Логос Светога писма

Еванђеље стоји у знаку НИ-КА (у знаку победе). Оно односи победу над питањима ума, воље, савести, протеста. Оно нас својом спасоносном речју приводи Спаситељу Који је Ипостасна Реч која нам се јави у Телу. Бог је постао створење остајући онај *СУШТИ* од искони. Бог улази у границе људскога лика, тела, света, иако се у Њему простире тучина Суштине, како рече Св. Григорије Богослов. Еванђеље нам се увек јавља као Христос Богочовек, и у Христу сваки човек и сви ми заједно. Еванђелски призив на покајање истовремено је позив на свеопшти усталак против греха.

Огањ који спаљује све оно што је прешно и смртно Христос је запалио на Педесетници, и тај Огањ обузима сваку душу која прилази Цркви као Дому спасења. У таквој Цркви, као нашем Дому ми доживљавамо своје Охристовљење.

Уз помоћ Утешитеља Духа Светога, ми чујемо Христов зов и одазивамо се. Он нам дарује веру да Га познамо као Ипостаснога Логоса, као Живо Еванђеље, и да у Њему познамо Пресвету Тројицу Која је Бог наш. Не Бог самац, не ни безлична сила, него Пресвета Тројица или Откривени Бог у Три Личности. Ипостасни Логос Божији присутан је у Светом Писму као Оваплоћени Логос. Реч љубави коју нам упућује Еванђеље, реч је Самога Логоса Који постаде тело, тако да наше читање речи Божије сада постаје слушање и гледање Самога Спаситеља Христа. Помоћу благодати ми сада доживљавамо исто оно што и Апостоли: лични сусрет са Спаситељем. Целокупна Тајна побожности садржана је у овом сусрету са Господом Спаситељем Који се обукао у нашу природу и јавио се подобан (сличан) нама. Па иако је тело показало Бога очовеченог, тајна Битија Божијег се тиме ипак није исказала. Тело колико открива Бога толико Га и скрива. Бог ступа у Заједницу (Цркву) са

бићима, али он по Свом нествореном Битију превазилази створено битије као такво. Притом Бог Логос открива Себе ненаметиво, преко речи Еванђеља, која је Његова реч. Њоме као неопходном силом верни ступају у везу са Спаситељем. Према томе, наш интерес за Христа и за Цркву није идеолошки него сотириолошки.

Христос је наш Спаситељ а они који се спасавају уди су Његовога Тела — Цркве. Зато христолошка еклисиологија, и обратно, еклисиолошка христологија чине двоједину, онтолошки истоветну тајну Христа и Цркве. Свето Писмо и Старога и Новог Завета обухвата ову тајну, и истовремено је само оно, Писмо, обухваћено њом, и то на следећи начин: Стари Завет је припрема Евангелија или педагог до Христа, док је Нови Завет присуство Саме Оваплоћене Речи Божије — Христа у Заједници (цркви). Наше спасење оствариво је само кроз Спаситеља и Цркву, помоћу Светих Тајана и Светих Врлина. Једино тако спасени су, спасавају се, и биће спасени небројени из свију племена и народа Божијих. Ко је верни и мудри слуга? Онај ко зборник Светога Писма не доживљава другачије сем као благу вест, коју Пророци објавише, Апостоли проповедише, Мученици исповедише и Оци нас наши научише да верујемо и да држимо. Наша православна духовност је христосредишна. Христос је садржај свију Светих Тајана и оне нам Га дају откривенога. Верни син пак треба да приступа са делатном вером, са неућутном надом и са нелицемерном љубављу. Пораст ове тријаде врлина условљен је усрдношћу у испуњавању свих заповести. Када кажемо да је Христос Богочовек-центар Откровења, ми тиме не вршимо вештачко одвајање Његове Личности од Личности Оца и Духа, и не доживљавамо Га ван тријадолошкога оквира, јер Он, Христос, открива Пресвету Тројицу. Кроз Њега прилазимо Богу Оцу и примамо Духа Светога, који је Дух привођења Оцу, Дух светоотачке побожности. Ми у нашем богословљу никада не можемо раздајати једну исту Личност Логоса и Исуса из Назарета, јер од тренутка Оваплоћења Личности Сина Божијега, Логос је Бог у Телу. Исто тако ни Цркву не можемо одвајати од Христа када знамо да је она Тело Његово. „Он није Сам него читави Христос, и глава и уди” — каже Бл. Августин. Верни се налазе унутар Тела Христовог и једно су са Њим, а никако апстрактна скупица, индивидуе.

Свето писмо и Црква

Свето Писмо је Књига Цркве, црквена књига. Текст је од Цркве, за Цркву и дат је Цркви. Бог Тројица говори заједници и не открива се ван заједнице Старог и Новог Израила. Божија реч оставља место за доживљај, за живи сусрет. Мртво слово оживи и постане дух и живот за онога ко Христа доживљава као причесник, а то опет значи као свесна личност која послушкује и разумева изнутра из Цркве, никако извана. Црква је простор на којем је настало Свето Писмо. Пресвета Тројица надањује писце; они док пишу, чине то као уди Христови, за Тело и у функцији Христовог Тела. Црква као Богочовечанска заједница старија је од Светога Пи-

сма. Реч Божија саопштавана је још од почетка самога стварања, када је Бог удахнуо душу живу. Прва Апостолска заједница живела је без Светога Писма али није била без Новог Завета. Реч текста био је садржај њихова живота, још незаписан. Божија реч чује се унутар Божије заједнице и намењена је Заједници верних. Црква не црпе из Светога Писма него је оно проповед о Христу и Цркви. Другим речима, оно „...Што чусмо, што видесмо очима својим, што расмотрисмо и руке наше опипаше... (1 Јн. 1, 1)“. Дакле Жи-ви живот Цркве јесте садржај Писма.

Због свега тога ова Књига не може бити есотерична, или само уском кругу посвећених намењена, како то на пример секташи мисле. Она има мисијску улогу: „...Идите, дакле, и научите све народе“... (Мт. 28, 19). Ову проповед не врши свако по своме нахођењу и укусу, као поменути секташи, него Црква проповеда као Аутор те проповеди — која је богонадахнуто Свето Писмо. Са друге стране, Црква није производ Светога Писма нити јој је оно наметнуто магијски од стране Бога. Црква не нормира своју веру оним што је у Писму записано, него је она написала Свето Писмо да би изразила своју веру и доживљај вере, своје искуство општења са Светом Тројицом, са Једним од Тројице Који је постао човек и у Којем су присутни цео Бог и човек и свет. Реч Божија обукла се у нашу реч и говори нам на богочовечански начин. Бог нам говори Христом.

Завршићемо наше саопштење словом Св. Еванђелиста Јована Златоустог:⁵ „Кад би сви Хришћани свих времена пламтели оном вером којом су ученици (пламтели) по вазнесењу, и када би били пуни Духа као прва заједница, иако мноштво па ипак једна душа и једно срце, сједињено са Богом и пуни дарова, тада нам Свето Писмо уопште не би ни било потребно. Али пошто гресима својим и страстима гасимо Духа и огањ Педесетнице, зато нам је оно дато по слабости нашој као помоћно средство, и да нам буде садржај живота“. Не гасити Духа пак значи, непосредно општити са Оним Који сада посредно општи са нама кроз Писмо, а непосредно, кроз наш светотајински живот у Цркви.

Summary

Monk David Perovich

BASIC NOTION AND PRINCIPLES OF THE HOLY SCRIPTURES

In contradistinction of philological and purely historical approach to the Bible, the Author expounds the traditional theological approach of the Holy Fathers. The Bible is the book of the Church, the Good News of the salvation, offered to Mankind through the Incarnation of God.

⁵ Отац Јустин Поповић је уобичавао да Св. Јована Златоустог назива — петим еванђелистом.

The Person of God-Man Jesus Christ recapitulates in Himself the whole history from the creation up to the Eschaton. Therefore, the Christian interpretation of history is visualized *sub specie Christi*. In Christ both the Old and the New Testament are inseparably united. He gives the infinite divine Meaning to Cosmos and Mankind. His Resurrection gives the only acceptable solution to the tragedy of death.

Teilhard de Chardin tried to put the Divine Christ in a narrow framework of the theory of evolution. Christ is the Eternal Jahweh in human flesh. He poured out the Uncreated Fire of the Divine Love on His Church as the living Evangelion.

The Church is older than the Holy Scriptures. The first Apostolic community in Jerusalem lived without the written text of the New Testament. The first Christians lived on the living Tradition. The Word of God has been written in the living soul and body of the first Christians. Henceforth, St. John Chrysostom could have said: »Were we, all Christians, filled with the firely faith of the first Disciples..., we would not have need in any Scriptures. But since we by our sins and passions extinguish the Holy Spirit and the fire of Pentecost, the Holy Scriptures is therefore given to us as a helpful instrument, in order to give us the content of our life.«